

Vzpomínky na MOS a několik osobností kolem něho

Moravský ornitologický spolek dosáhl úctyhodného jubilea – v roce 2017 oslavil 85 let svého trvání. Od té doby uplynulo hodně vody, udála se spousta věcí, MOS byl několikrát na pokraji zániku, ale vždy se jako bájný pták Fénix vzchopil a je zde s námi pořád. Za tu dobu jím prošly stovky členů, bylo uskutečněno množství rozmanitých akcí. A byly i osobnosti, které se navždy zapsaly do historie MOS. Na některé události a osobnosti na tomto místě vzpomínají dlouholetí členové MOS.

SPOLEK MOS

† **Karel Hudce**

Když jsem začátkem 40. let začínal s ornitologií, první kontakty byly spojeny se jménem a knihami dr. Jirsíka, s ing. Kadlecem a kroužkováním ptáků. Při komentované prohlídce ornitologických sbírek Moravského muzea v r. 1944 jsem se dostal do kontaktu s tehdejšími kustodem dr. E. Hachlerem. Ten mne upozornil na Moravský ornitologický spolek v Přerově, přihlásil mne za člena a tak jsem dostával i časopis Ornitholog. Bylo to pro mne vždy zajímavé čtení a brzy jsem znal i jména nejčastějších autorů – Ginter, Hejl-Mračovský, Balát, Kux, Svoboda... Dr. Hachler mne tehdy požádal o zpracování výskytu některých ptačích druhů na Moravě, a tak jsem se zatím písemně seznámil se všemi jmenovanými. Prostřednictvím Franty Hejla jsem získal všechna čísla časopisu a obdivoval snahu MOS, hlavních osobností i výsledky práce - zejména vybudování stanice. A po válce jsem trvale, i když jen útržkovitě, sledoval pestré osudy MOS. Nejen osudy spolku i sdružení, stanice, jejího existenčního zabezpečení, ale i lidí kolem. Zákaz časopisu, vydávání rozmnožovaných zpráv, likvidace F. Gintra, konec obdivuhodného knihovnického úsilí Franty Hejla, organizační přerazování MOSu a jeho stanice, činnost několikaletého předsedy dr. Stanislava Svobody, vztahy mezi MOsem a Komenského muzeem. A pak příchod dr. Sitka, který zejména v 70. letech vytvořil na stanici pořádáním pravidelných tematických konferencí i zajištěním jediného pravidelně vycházejícího ornitologického periodika asi hlavní tehdejší centrum československé ornitologie. A to až do doby revitalizace ČSO se vznikem jejích poboček včetně oddělení SOS a začátkem soustavných výzkumných programů. MOS si však vždy – a to i po změnách po 90. letech, uchoval svoji životaschopnost a svojí pozitivní a aktivní činností sdružuje nadále spřízněné duše. Ať se to MOSu daří i nadále.

Pozn. redakce: Jedná se o vůbec poslední příspěvek K. Hudce z jeho neuvěřitelně bohaté literární působnosti.

K ČEMU MI DOPOMOHL MOS

Miroslav Král

Valšův Důl 504, 783 86 Dlouhá Loučka, e-mail: kral.flycatcher@seznam.cz

Na první schůzi MOS mě přivedl můj velký přítel a v prvopočátcích i učitel, pan Oldřich Suchý. Bylo to asi v roce 1973 a hned poté jsem se stal členem MOS. Schůze bývala 1x ročně. Netrvala déle než jednu hodinu a následovaly ornitologické referáty, jejichž obsah jsem doslova hltal. Na těchto schůzích se scházeli ornitologičtí profesionálové, amatéři i nadšenci z celého Československa. Poprvé jsem se zde setkal a seznámil např. s významnými ornitology, Karlem Hudce, Františkem Balátem či Karlem Štastným. Nejen, že jsem na schůzích navázal mnoho přátelských vztahů, ale získával jsem zde i informace např. o tom jaká data v terénu shromažďovat, jak je zpracovávat a vhodně prezentovat.

Svoji ornitologickou činnost jsem od prvopočátku zaměřil především na studium dutinových pěvců. Vyráběl jsem a vyvážoval hnízdní budky pro lejsky, sýkory a brhlíka, i polobudky a podložky pro konipasy horské a skorce. Brzy jsem se rozhodl prezentovat dílčí výsledky studia. V tomto směru mi velmi ochotně pomohl Dr. Jiljí Sitko, tehdejší vedoucí stanice MOS v Přerově, a tak byl v periodiku Zprávy MOS 1976 publikován můj první článek o hnízdění konipasů horských v polobudkách. To mě velice povzbudilo a ve Zprávách MOS jsem následně publikoval dalších 10 článků. Za zmínku určitě stojí, že články publikované ve Zprávách MOS v sedmdesátých a osmdesátých letech, byly na tu dobu docela dobře honorované.

Na schůzi MOS, počátkem roku 1985, za mnou přišel Ivo Růžička, tehdy student Přírodovědecké fakulty University Palackého v Olomouci, s tím, že v červnu má přijet do Olomouce na pozvání Prof. Bičíka nějaký norský ornitolog, který má zájem podívat se na hnízdiště lejska bělokrkého a zda bych byl ochoten ho přijmout. Souhlasil jsem. V červnu přijel nejen Ivo Růžička, ale i Jirka Šafránek a dovezli Torbjörna Järviho (švédského studenta), který tehdy studoval jako doktorand v Norsku, na Universitě v Trondheimu. I když měl Torbjörn spát na vysokoškolských kolejích v Olomouci, ubytoval jsem všechny tři doma v podkrovním pokoji a hned jsme zajeli na lokalitu lejsků. Torbjörn chtěl testovat reakce samců lejska bělokrkého na atrapy dvou barevně odlišných samců lejska černohlavého. Avšak hnízdní sezóna lejsků již končila, takže pokusy by nebyly objektivní. Po večeri jsme poseděli u piva a moravské slivovice, rozebírali nastalou situaci s lejsky a vesele se bavili. Ivoš Torbjörnovi opakovaně tlumočil "Mix beer and slivovice is not good", ale ten toho nedbal. Jirka na to s šibalským úsměvem kontroval „Nech ho být, ať se ožere“, ale nakonec jsme se spumprdlikovali všichni čtyři. Druhý den, po vyjasnění mysli, přesněji řečeno po vystřízlivění, jsem se s Torbjörnem domluvil, že příští sezónu pokusy provedu dle smluvené metodiky. Tak jsem díky MOS zahájil zahraniční ornitologickou spolupráci, která se dále postupně úspěšně rozvíjela a aktivně probíhala s dalšími norskými ornitology, především s Glennem P. Sætrem, až do roku 2006.

PŘÁTELSKÉ PROSTŘEDÍ V MOS

Bořivoj Holínek

Žižkova 8, 789 01 Zábřeh na Moravě

Členem MOS jsem od 50. let, kdy jsem se zároveň stal členem ČSO a také jsem vstoupil do řad kroužkovatelů. Díky pravidelným účastem na schůzích MOS, kam jezdila řada předních českých (i slovenských) ornitologů, jsem se seznámil s řadou z nich. Právě přes svého velkého koníčka, kroužkování ptáků, jsem se potkal i s nestorem (tehdy ovšem ještě mladíkem!) Františkem Hejlem, také nadšeným kroužkovatelem. S ním jsem byl v častém kontaktu, kroužkoval jsem s ním u nás v Lesnici a vlastně na celém Zábřežsku několik hnízd čápů černých. Na dalšího člena MOS, dlouholetého vedoucího zoologického oddělení Moravského zemského muzea, ing. Zdeňka Kuxe, mám jinou vzpomínku, dokonce spojenou se symbolem MOS – moudivláčkem lužním. Tehdy se totiž neúspěšná hnízdění u moudivláčků po silnějších deštích šmahem připisovala slehlým vletovým otvorům. V několika zkontrolovaných hnízdech s mrtvými mláďaty jsem si ale všiml, že mláďata leží ve vodě. Po prozkoumání hnízd jsem zjistil, že hnízda nebyla dostatečně zabezpečena proti vniknutí vody - lajdácky bylo upleteno uchycení u nosné větvičky a právě tudíž vnikala voda dovnitř hnízda. Ing. Kuxovi se to nezdalo, tak jsme u něj provedli zkoušku (vodou z konve jsme polévali deset hnízd z jeho bohatých sbírek) – a nakonec mi dal za pravdu.

S několika dalšími ornitology jsem se potkal na řadě odborných konferencí MOS v 80. letech, vedených tehdy velmi agilním dr. Sitkem. S dalšími výbornými ornitology a zároveň skvělými lidmi jsem v kontaktu dodnes (K. Šťastný, J. Hora). Koneckonců – prof. Šťastný „přesedlal“ na výzkum ptáků možná právě díky jeho návštěvě u mne – když viděl desítky budek obsazených lejsky bělokrkými, opustil původní myšlenku studia plchů a věnoval se již naplno opeřencům. S dalším velmi zajímavým člověkem jsem se na ornitologické stanici potkal ještě dříve. Jednalo se o velmi agilního člena výboru, akademického malíře Vlastimila Kozáka. Dodnes vzpomínám na jeho nádhernou skalku, která byla vedle ornitologie jeho dalším velkým koníčkem.

Ve středomoravské ornitologii za mnou zůstává zřejmě nejhlubší brázda na poli kroužkování. Ptáky jsem kroužkoval (až na výjimky převážně na Zábřežsku) přes 50 let, za tu dobu jsem např. ve vyvěšených budkách kroužkoval stovky lejsků bělokrkých. Tato lokalita byla velmi zajímavá i tím, že zde hnízdily všechny čtyři druhy našich lejsků. Z tohoto počtu přišlo jediné „pořádné“ hlášení ze Sicílie, na dlouhou dobu naše nejvzdálenější hlášení tohoto druhu. Podobně nejvzdálenější nálezy (stále platné) mám od sýkory koňadry ze středního Ruska, bramborníčka černohlavého ze severního Alžírsku a šoupálka dlouhoprstého z Polska. Potěšil mne kontrolní odchyt konopky žlutozobé z Norska, všechny účastníky výroční schůze MOS z ledna 1973 jsem pak potěšil odchycenou čečetkou bělavou, kterou jsem dovezl na ukázkou na schůzi a setkala se zde s živým zájmem. Předseda ČSO doc. W. Černý si velmi vážil jiného mého kroužkovatelského výsledku – jedno z mládat z tehdy nově vzniklé početné hnízdní kolonie kvíčal bylo zjištěno jako zimující ve Francii – tehdy vůbec první podobné zjištění. Poslední rok mého kroužkování znamenal i velké potěšení – na jaře 2002 jsem odchytil svého jediného rákosníka tamaryškového.

Na všech akcích MOS jsem si vážil jak jejich odborné úrovně, tak vždycky i velmi přátelského prostředí, ve kterém se zcela stíraly rozdíly mezi vysokoškolsky vzdělanými ornitology a námi amatéry.